

Jiří Dynka: Zdrhnout CZ, Pavel Kotrla – Klenov, Bystřička 2025, 84 s.

MÁME SNAD HRDINU NESNÁŠET?

Jitka Bret Srbová

Básníka Jiřího Dynku (1959) nemusíme dlouze představovat, patří mezi jména na scéně známá a oceňovaná. Připomeňme jeho předchozí sbírku *Matka měla ráda třešně* (2023), za kterou obdržel cenu Nadace Český literární fond. V loňském roce vyšla jeho dvanáctá básnická kniha – zjistíme, že i ona si čtenářskou pozornost zaslouží. Jedná se o svérázný cestopis, v němž více než o místa navštívená vně jde o místa uvnitř – o nitro člověka tísněného prožitým časem, o vzdor proti neodbytným repetitím, kterým nás život vystavuje.

Sympatický čtvercový formát provázejí ilustrace Zdeňka Macháčka z cyklu *Rastry*, které tu fungují jako další vrstva děje. Křížování světlých stop na tmavém podkladu může evokovat hrdinovu cestu vlastí, kterou budeme ve sbírce sledovat: zmatené křižovatky, opakované návraty do stejných míst, drobné objevy, drobná zklamání. Kolín, Praha, Písek, Olomouc, Bruntál – to jsou lokace pro výlety a návraty ústředního manželského páru. Každá cesta má svůj oddíl a každý oddíl (s výjimkou „Textů ke komiksům“, které ve sbírce hrají poněkud jinou hru) je uvozen rozverným shrnutím děje. Dozvíme se, co nás v dané destinaci čeká, a častěji, co všechno nás nečeká, co nepotkáme, co nezažijeme. Inu, cestování po Česku *po česku*. Tématem je tu všechno – třeba opakování týchž pozorovaných jevů v týchž obdobích rok za rokem: „*Podběl je tu zas.*“ (s. 63) Nevalné pokrmy v místních hostincích. Azurové krychle na zádech kurýrů, lhotejno v jakém městě. Velikonoce 2023 a Velikonoce 2024. Čím se jedno liší od druhého?

Pokud rádi čtete na cestách, můžete vyzkoušet, jak vám tyto básně změni pohled na místa, na nichž se ocitnete. Je ovšem otázka, zda unesete to, co se vám ukazuje. Sbíрка *Zdrhnout CZ* je totiž rámovaná všedností, kterou důsledně vybírá z toho, co by se kolem nabízelo. Lze dokonce říci, že všednost zálibně převaluje na jazyku v každém verši.

Podvrtné průvodcovské úvody působí samozřejmě ironicky – máme to vůbec čist? Zároveň maření čtenářských nadějí předem přitahuje k dalším stránkám v očekávání nové pitvorné peripetie. Jak autor z příslibené nudy vybrusil tentokrát?

Například svou bezchybnou prací s jazykem. Jestliže hledáte promyšlenou poezii, tady ji najdete – aniž by byla zálibná, zaumná, přelouhovaná. Je to v přesnosti veršů, v jistotě zacházení s odstíny řeči. „*Chůzí přicházíme k sobě. // Až k šarlatu šípků. / Bude jich na zimu dost?*“ (s. 28) Postavy a děj se vykreslují včetně souvislostí. Včetně pochybnosti, jakéhosi permanentního znejistění z definitivnosti lidského osudu. Za tím, z čeho si básník umí dělat chytrou legraci, číhá vrstva existenciální tíhy. Způsob, jak je obojí spojeno k sobě, je jedním z velmi sympatických rysů této sbírky.

Členění básní, z nichž některé bezpochyby neměly ponětí, že skončí právě v této sbírce (neboť vznikly dříve, jak naznačují přiznané letopočty), se osmysluje architekturou shora. Kniha má strukturu, kam jednotlivé oddíly či skladby dobře zapadají. Cesta má začátek. Má (prozatím ne-fatální) konec. V každém místě je nutno setrvat a nějak s tím naložit, přičemž básně jsou bedekrem i pastičkou. Tak to podle všeho autor zamýšlel.

Strpět tu tak musíme různá uchechtnutí, různé provokace – že je třeba hrdinka, střídavě nazývaná „láska“ a „Lesana“, „*pohlavně poslušná*“ (s. 15). Cože, prosím?! Básník nevysvětluje a dále nahazuje udičky. Poza-

stává se nad neodbytností Chrámu svatého Víta a jiných konstant Prahy (s. 23), opakovaně upozorní na modro-žlutou cizozemskou vlajku. Je pro tu chvíli ve svém hrdinovi jakýmsi pozorujícím, celkovou nelibostí stíženým archetypálním Čechem? Kým vůbec je tento hrdina sbírky? Proč nám předkládá své chyby? Máme snad hrdinu nesnášet? „*Co bych byl bez averze k pražským psům?*“ (s. 24), „*On zastává názor, / že láska je steskem po sexu.*“ (s. 56), „*Šťastným dnům neujdeme / i dnes*“ (s. 72). Postupně vidíme, že autorův hrdina se nepotřebuje nikomu líbit. Obrací slova naruby. Cituje, poznamenává, klade otázky. Žije si svoje.

Autor také postupně experimentuje s dějem, který činí tu více, tu méně maloměstsky směšným. Už ty zmíněné úvody, které si zřetelně vychutnává. Monotónní komentování ukrajinských vlajek je spíš dekor než názor. V cyklu „Texty ke komiksům“ zase nastolí provokativní sled miniatur psaných z vypjaté mužské perspektivy, aby ho vzápětí zbořil tím, že na konec přidá verš: „*Dokud nepřišla ona. Ona.*“ (s. 50–56) Tím, že přišla, se báseň převrací – najednou je tu přiznání jinakosti života, v němž působí kromě mužského i ženský princip. Zároveň je to konec původního světa. Úleva, nebo narušení? Dynka nabízí obě možnosti čtení. Vyberme si.

Bylo by velkou chybou uzavřít čtení této sbírky s tím, že je to kniha ironická a podvrtná, a odložit ji pro případná budoucí obveselení. Zdánlivě ústřední bizarní cestovní deník jen uhrabuje cestu tématu vážnějšímu – totiž vážení vlastního života. O ně jde i při skicování souvislostí pozdní lásky, při básnickém zkoumání soužití dvou lidí, kteří se jen stěží mohou nějak překvapit, kteří už spolu všude byli, a ať se vydají kamkoliv, neuniknou tomu, že tam budou zase jen spolu. Nepřekvapivost libovolné lokace se násobí s tím, že před sebou nikam ujet nelze. Přesto

Zdrhnout CZ

JIRÍ DYKKA

tu nečteme banální lítostivost, stýskání, které by se nabízelo. Spíš určitou ostražitost. Bdělé vědomí toho, jak věci jsou, a ochotu jít *přes to* – k čemusi důležitějšímu, co možná nespočívá v žádném místě, ale v tom, jak duše v místě pobývá.

Z již řečeného je patrné, že tuto knihu je dobré číst v jednom zátahu, neboť pak je možné plně zaznamenat repetice, variace a různé další nástrahy. Zahušťování návratných motivů v průběhu děje působí přenos jisté úzkosti stárí – líp už bylo. Všude je to nakonec stejné, všude je stejná možnost vrátit se do Prahy, „*domů, odkud jsme nikam neodjeli*“ (s. 36).

Tato poezie je *zralá* v tom nejlepším slova smyslu. Jistě, nemůže si jaksí pomoci. Ví o sobě. Ví o sobě, že o sobě ví, a proto zůstává v nadhledu. Zůstává ovšem v nadhledu, aniž by se stávala odosobněnou – autor se mistrně trefuje do všech a všeho, ano, i do autora. Rozhodně do konvencí. Do očekávání. Do velmi nemilých nevyhnutelností. Trefuje se, tedy zraňuje. Ano, i sebe. Odpustíme mu? ■